

УДК 611.9+616-089]:378.14

О.М. Проніна, М.М. Коптев, С.І. Данильченко, А.М. Білич

Кафедра медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією і топографічною анатомією (зав. – проф. О.М. Проніна) ВДНЗУ “Українська медична стоматологічна академія”, м. Полтава

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ ТА ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Резюме. Реформування вищої медичної освіти України передбачає впровадження у навчальний процес кредитно-модульної системи. Основним завданням при вивченні топографічної анатомії та оперативної хірургії є зміцнення знань і фундаментальних практичних навичок з топографічної анатомії та оперативної хірургії у кожного студента для формування якісних професійних вмінь. Оптимізація навчального процесу при вивченні нашої дисципліни можлива лише із застосуванням інноваційних форм навчання.

Ключові слова: топографічна анатомія, оперативна хірургія, інноваційні форми навчання.

Сучасний розвиток України, спрямований на інтеграцію у світове співтовариство, потребує відповідного реформування вищої медичної освіти із внесенням адекватних змін до навчального процесу. Осторонь цих перетворень не повинні залишатися кафедри оперативної хірургії та топографічної анатомії, адже наша навчальна дисципліна посідає важливе місце у системі підготовки майбутнього лікаря [2, 4].

З часу свого створення М.І. Пироговим, як самостійної науки, топографічна анатомія та оперативна хірургія пройшла довгий еволюційний шлях. Її засновник, спираючись на величезний клінічний досвід і блискучі анатомічні знання, прийшов до висновку про необхідність виокремлення навчальної дисципліни, яка б морфологічно обґрунтовувала методики виконання хірургічних операцій. Відтоді топографічна анатомія та оперативна хірургія є двоєдиною дисципліною і викладаються разом, невід’ємно одна від іншої. У всі часи існування предмету викладачі-топографоанатоми приділяли значну увагу опануванню студентами практичних навичок. Такий підхід завжди був правильним, адже одним із недоліків традиційної системи медичної освіти було недостатнє опанування випускниками практичних навичок та професійними вміннями. Проте, реалії сучасності потребують суттєвих змін організації навчального процесу з топографічної анатомії та оперативної хірургії, зокрема, однією з головних проблем на сьогодні є брак фіксованого трупного матеріалу, що не дозволяє забезпечити студентам

повноцінне відпрацювання практичних навичок. Окрім цього, поглиблене вивчення дисципліни, особливо її теоретичних засад, не можливе без використання у навчальному процесі сучасних новітніх технологій навчання.

Серед навчальних технологій, які суттєво можуть змінити сам підхід до викладання, пропонують використовувати технологію гуманізації та гуманітаризації, технологію особистісної орієнтованої освіти, технологію індивідуалізації, технологію проблемного навчання, міждисциплінарні технології, тренінгові технології, технологію фундаменталізації, технологію організації самостійної роботи студентів, технологію алгоритмізації та стандартизації, кредитно-модульну технологію, технологію дистанційного навчання, інтеракцію [1].

У навчальному процесі на практичних заняттях з оперативної хірургії та топографічної анатомії викладачі кафедри медицини надзвичайних ситуацій з оперативною хірургією та топографічною анатомією Вищого державного навчального закладу України “Українська медична стоматологічна академія” успішно поєднують різні новітні форми навчання. Завдяки цьому суттєво змінюється роль викладача: він стає не лише джерелом пасивного отримання знань для студентів, але й ініціатором їхнього творчого пошуку, організатором самостійної роботи. Використання новітніх технологій навчання дозволяє викладачеві оцінювати не окремі знання, уміння та навички студента, а рівень його професійних умінь.

Цікавим, на наш погляд, є поєднання методу

© Проніна О.М., Коптев М.М., Данильченко С.І., Білич А.М., 2015

кейсів та ділової гри. Спочатку моделюється клінічна ситуація, коли студенту необхідно визначитися з діагнозом, тактикою оперативного лікування, вибором найраціональнішого способу хірургічного втручання. При цьому, на всіх етапах пошуку вирішення поставленої проблеми, студенти повинні приділити увагу питанням клінічної анатомії. Маючи фундаментальні знання з нормальної анатомії, вони повинні вміти обґрунтувати з морфологічних позицій діагноз, обрати найраціональніший хірургічний доступ, пояснити шляхи ймовірного поширення гнійно-запальних процесів та тактику припинення кровотечі при ушкодженні різних судин. Значна увага приділяється можливим ускладненням або труднощам хірургічного лікування, зокрема, пов'язаним з аспектами клінічної анатомії. Таким чином ми розвиваємо у студентів клінічне інтегроване мислення та чітке розуміння важливості міждисциплінарних зв'язків у медицині.

Визначившись з тактикою оперативного лікування, студенти переходять до виконання навчальних операцій, які зазвичай мають форму ділової гри.

Зважаючи на брак трупного матеріалу, для відпрацювання студентами практичних навичок з оперативної хірургії та виконання різних хірургічних операцій, у навчальному процесі широко використовуються ізольовані органи тварин, які можна вільно придбати у торгових мережах. Така організаційна форма навчання не порушує біоетичних норм і дозволяє студентам працювати з "живими" тканинами.

Використання голів свиней дозволяє виконувати, відповідно до теми заняття, такі практичні роботи, як роз'єднання та з'єднання м'яких тканин, трепанацію черепа, первинну хірургічну обробку рани, фронтотомію, гайморотомію тощо. Працюючи з серцем тварин студенти можуть навчитися ушивати рану серця з застосуванням різних видів хірургічних швів, виконувати мітральну комісуротомію. Для накладання різних видів печінкових швів та виконання резекції печінки на практичних заняттях успішно використовують свинячу або яловичу печінку. Ізольовані шлунок та кишки є незамінними для відпрацювання методик оперативних втручань на порожнистих органах шлунково-кишкового тракту. Для проведення урологічних операцій використовуються нирки та сечові міхури свиней і великої рогатої худоби. Накладання сухожилкових швів студенти добре відпрацьовують на кінцівках свині. В умовах відсутності нерозкритих фіксованих трупів та неможливості виконання навчальних операцій на живих тваринах, використання у навчальному процесі ізольованих органів свиней і великої рогатої худоби є доцільним та перспективним.

Навчальні операції на кожному практичному занятті виконуються хірургічною бригадою, що дозволяє майбутнім лікарям працювати в умовах, наближених до реальної роботи у медичному колективі. Дуже важливо, щоб на різних заняттях кожен із студентів випробував себе як і хірург, й асистент, і в ролі операційної сестри. Адже, крім відпрацювання практичних навичок, під час проведення таких навчальних операцій формуються професійні вміння, зокрема взаємодія між хірургом та асистентом, між хірургом та операційною сестрою тощо.

Наші спостереження свідчать, що виконання навчальних хірургічних операцій на кожному практичному занятті значно покращують дисципліну, спонукають до кращого самостійного вивчення теоретичного матеріалу, сприяють творчій самореалізації студентів. З нашими висновками цілком погоджуються наші колеги-топографоанатоми, які надають великого значення роботі студентів у експериментальних операційних [2].

Об'єктивне оцінювання набутих знань, опанованих практичних навичок та професійних умінь підвищує мотивацію студентів до вивчення топографічної анатомії та оперативної хірургії як невід'ємної складової медичної науки, що відіграє не останню роль у формуванні світогляду майбутнього медика.

Крім практичних занять, навчальною програмою передбачені лекції з оперативної хірургії та топографічної анатомії. Однією з новітніх навчальних технологій є інтерактивна лекція. Такі лекції із зворотним зв'язком між суб'єктами викладання, дозволяють залучити слухачів до активної роботи, а не тільки до механічного записування матеріалу чи простого запам'ятовування фактів. Допомагають у проведенні цих лекцій створені співробітниками кафедри мультимедійні презентації. Вони дозволяють студентам детальніше вивчити просторові взаємовідношення органів і систем, локальні доступи для оперативних втручань [4].

Дистанційні технології навчання можуть значно допомогти студентам у самостійній підготовці до занять з топографічної анатомії та оперативної хірургії. Так, відвідавши сторінку нашої кафедри на сайті академії, кожен студент може отримати достатньо інформації для продуктивної самопідготовки. Тут можна ознайомитися з тематичними та календарними планами, які дозволяють планувати підготовку до занять з предмету відповідно до тем, що розглядаються. Розміщені тут списки рекомендованої літератури містять посилання як на основні, фундаментальні джерела з вивчення оперативної хірургії та топографічної

анатомії, так і на додаткові, серед яких є матеріали, присвячені висвітленню окремих складних питань дисципліни та новинки навчальної медичної літератури [3, 5].

Висновок. Оптимізація навчального процесу з топографічної анатомії та оперативної хірургії у

медичному виші можлива тільки з використанням новітніх технологій навчання, використання яких сприяє творчій самореалізації особистості майбутніх лікарів, глибшому засвоєнню матеріалу, кращому опануванню практичними навичками та професійними вміннями.

Список використаної літератури

1. Бендас В.В. Використання сучасних новітніх технологій у вищих медичних навчальних закладах / В.В. Бендас, А.О. Міхєєв // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі: матер. Х ювілейної Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Ч. 1. – Тернопіль, 2013. – С. 95-96.
2. Гнатюк М.С. Організаційно-методичні особливості проведення практичних занять з оперативної хірургії та топографічної анатомії / М.С. Гнатюк, О.Б. Слабий, Л.В. Татарчук [та ін.] // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі: матер. Х ювілейної Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Ч. 1. – Тернопіль, 2013. – С. 255-256.
3. Організація практичної підготовки студентів з оперативної хірургії та топографічної анатомії в умовах кредитно-модульної системи навчання / О.М. Проніна, М.М. Коптев, С.І. Данильченко [та ін.] // Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Ч. 1. – Тернопіль, 2014. – С. 321-323.
4. Формування клінічного мислення у студентів під час вивчення оперативної хірургії та топографічної анатомії / О.М. Проніна, М.М. Коптев, С.І. Данильченко [та ін.] // Експеримент. і клін. мед. – 2014. – Т. 63, № 2. – С. 25-28.
5. Застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі – шлях до вдосконалення якості освіти вітчизняних лікарів / О.М. Проніна, С.І. Данильченко, М.М. Коптев [та ін.] // Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: матер. навч.-наук. конф. з міжнародною участю. – Полтава, 2014. – С. 177-178.

ОПТИМИЗАЦИЯ ПРЕПОДАВАНИЯ ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ И ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИИ В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Резюме. Реформирование высшего медицинского образования Украины предусматривает внедрение в учебный процесс кредитно-модульной системы. Основной задачей при изучении топографической анатомии и оперативной хирургии является привитие крепких знаний и фундаментальных практических навыков по топографической анатомии и оперативной хирургии у каждого студента для формирования качественных профессиональных умений. Оптимизация учебного процесса при изучении нашего предмета возможна только при условии использования инновационных форм обучения.

Ключевые слова: топографическая анатомия, оперативная хирургия, инновационные формы обучения.

OPTIMIZATION OF TEACHING TOPOGRAPHIC ANATOMY AND OPERATIVE SURGERY IN TERMS OF CREDIT-MODULE SYSTEM

Abstract. Reformation of the high medical education in Ukraine provides implementation of credit-module system into the educational process. The main problem of the study of topographic anatomy and operative surgery is to impart strong knowledge and fundamental skills in topographic anatomy and operative surgery to each student to form a high-quality professional skills. Optimization of the educational process in learning our subject is possible only with the use of innovative forms of education.

Key words: topographic anatomy, operative surgery, innovative technologies of teaching.

Higher State Educational Institution of Ukraine
“Ukrainian Medical Stomatological Academy” (Poltava)

Надійшла 12.02.2015 р.

Рецензент – проф. Півторак В.І. (Вінниця)